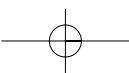
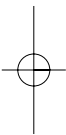
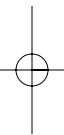

En Maria was zijn moeder

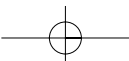
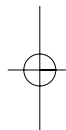
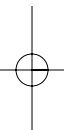
En Maria was zijn moeder

Wonderlijke kerstverhalen

2010

Uitgeverij Thomas Rap

Inhoud

Jan Siebelink, Avond voor kerst	7
Herman Koch, Dubbeldik kerstverhaal	15
Jan Wolkers, De eigenzinnige kerstboom	19
Kees van Kooten, De kaars	23
Leon Verdonschot, Tweewielers	29
Jules Deelder, Drukke dagen	37
Charlotte Mutsaers, Wie een kerstboom plant moet hem eerst plukken	55
Tommy Wieringa, Zijn vleugels	60
Jaap Scholten, Maria	64
A.L. Snijders, Kerstmis	77
Sanneke van Hassel, Een meisje of een dopgarnaal	81
Jan Wolkers, Zwarte advent	94
Joost Zwagerman, Krantenwijk	109
Joep van Deudekom, Kerststress	119
Freek de Jonge, Hampie	143
Youp van 't Hek, Zalig kerstfeest...	155
Jan Eilander, Ballantienus	158
Herman Finkers Stille nacht	169
Jan Siebelink, IJslands mos	171

Maarten 't Hart, De verwisselde hoenders –
Kerstmis in Maassluis 177
G.L. Durlacher, Peterchens Mondfahrt 184
Jan Siebelink, De Christusstand 190
Thomas Verbogt, 'Heeft die meneer pijn?' 214
A.L. Sniijders, Maagd 219
Jan Wolkers, De vleesboom 222
Ivo Victoria, I not stole your box 226

Verantwoording 237

Avond voor kerst

JAN SIEBELINK

Ik had geld nodig. In de krant werden ijzeren noren aangeboden, originele wedstrijdschaatsen, tweedehands. Voor negentig gulden.

Ik was direct met de advertentie naar vader gelopen, die in de broeikas bezig was cyclamen water te geven. Op het moment dat ik hem de krant gaf, had ik al spijt. De cyclamen waren van prima kwaliteit, stevig, dik in het blad, vol rode bloemen en knoppen. Maar er waren er te weinig van verkocht dit jaar.

Daarom zei ik direct: 'Ik wil niet dat jij ze betaalt...'

'Ik wil ze je graag geven,' zei vader, 'maar ik kan het geld niet missen.'

Ik bleef nog een tijdje in de broeikas rondhangen. Het was er lekker warm. De verwarmingsbuizen waren zo heet dat je ze niet eens vast kon pakken.

Vader zei dat hij extra cokes had moeten bestellen.

Op dat moment hoorden we de grote auto van Labots. Even later droegen kolensjouwers zakken kolen van de auto en gooiden ze leeg in het stortgat van de kelder. De mannen droegen een cape van zwart leer om hun nekken te beschermen. Uit het stortgat steeg een zwarte stofwalm op. Toen ze

alle kolen gestort hadden, bracht moeder voor hen koffie die ze staande in de werkplaats opdronken. Ze zeiden dat ze met deze aanhoudende vorst dag en nacht werkten. Daarna vertrokken ze.

Ik ging met vader de stookkelder in om de ketels bij te vullen.

‘Ik krijg die kolen,’ zei vader, ‘omdat Labots vertrouwen in mij heeft. Hij weet dat ik ze eens zal betalen.’

Met een haak trokken we sintels uit de ketels. Soms waren ze samengeklonterd en meer dan een halve meter lang. We schepten nieuwe kolen in de vuurgloed. Meerdere malen had vader verteld dat ongelovigen in zo’n vuurgloed voor altijd moesten branden, zonder ooit te verteren. De gedachte was onverdraaglijk, maar joeg mij in aanwezigheid van mijn vader geen angst aan. Bovendien waren wij gelovig. Die brandende hel was niet voor ons bestemd.

We sloten de ketels zorgvuldig af. Ze brandden lekker. Weer uit de kelder, zag ik de krant met de advertentie. Bij vaders grote zorgen was ik de schaatsen even vergeten. Ik durfde de krant niet te pakken, omdat ik dan opnieuw de aandacht op de schaatsen zou vestigen. Gelukkig kwam moeder de werkplaats binnen. Ze zei dat Wesseling net gebeld had. Hij wilde vijftig rode cyclamen en voor een paar tientjes asparagusgroen. Wesseling had een grote bloemenzaak aan de Hoofdstraat. Vader leverde niet graag aan hem omdat hij nooit contant betaalde.

Ik bracht de bestelling met de transportfiets weg. Tegen de vorst hadden we de planten met dubbele kranten ingepakt. Het vroom midden op de dag nog vijftien graden. Ik had een nota bij me, maar Wesseling zei dat hij na de kerst

wel zou afrekenen. Hij had het nu veel te druk. Zijn winkel stond vol klanten. Toen ik wegliep kwam hij me achterop.

‘Zou je morgen niet willen helpen bestellingen weg te brengen? Ik heb wel hulp, maar te weinig. Ik weet niet hoe ik alles de deur uit moet krijgen. En ik beloon je er natuurlijk goed voor.’

Hoeveel? wilde ik vragen, maar toen dacht ik aan de bestelling die ik net gebracht had.

‘Als u de nota van vader betaalt,’ zei ik. Ik kwam met honderdtachtig gulden thuis. Vader en moeder waren blij en verbaasd dat hij contant betaald had.

Vanaf ’s morgens acht uur bracht ik bestellingen rond. Ik fietste door heel Velp, kwam in Arnhem, zelfs in Oosterbeek. Mijn bivakmuts was rond mijn mond wit van de rijp.

Als ik in de buurt van vaders kwekerij kwam, ging ik gauw even kijken of daar ook klanten waren. Maar van de kerststukjes met witte hyacinten en rode tulpen, die ik gemaakt had, waren er nog maar weinig verkocht. Vader had daar vrede mee. Als er geen klanten kwamen, dan had de Heere dat zo gewild. Het kwam ook niet in zijn hoofd op om reclame voor zijn mooie producten te maken.

Weinig of geen klanten. Ik vond dat beledigend. En ik fietste des te harder met nieuwe bestellingen van Wesseling in de snijdende wind, en vergat die belediging en dacht aan het geld dat ik vanavond verdiend zou hebben. Over de hoogte van het bedrag durfde ik niet eens na te denken.

Wesseling zei dat hij het nog nooit zo druk had gehad. En de mensen wilden ook steeds grotere en duurdere bloemstukken. Ik zag dat hij om het uur met zijn korte, dik-

ke handen de kassa leeghaalde. Zijn ronde, kale gezicht glom. Handen vol bankpapier. Ik zou al die mensen in de winkel wel willen toeschreeuwen: jullie moeten twee straten verder gaan. Mijn vader heeft mooie planten en minder duur...

Om zes uur sloot de winkel. Maar nog lang niet alle bestellingen waren weg. Er vielen kleine vlokjes sneeuw uit de hemel. Ze waren zo licht dat ze bleven zweven. De wind was gaan liggen, maar ik was zo moe dat ik me zelfs niet meer warm kon fietsen. Tot tien uur reed ik door verlaten straten.

Wesseling betaalde me uit. Hij haalde geld uit de kassa en stopte me dat in de hand. Ik durfde niet te kijken hoeveel hij me gaf, want hij zou kunnen denken dat ik twijfelde aan zijn gulheid. Hij gaf me ook twee grote kerststerren mee, een witte en een rode.

‘Dank u,’ stamelde ik over zo veel goedheid. Al besepte ik tegelijk dat hij die kerststerren na Kerstmis toch niet meer kon verkopen.

Op weg naar huis wilde ik onder een lantaarn stoppen om te kijken hoeveel geld ik verdiend had. Maar ik had ijskoude handen en ik was bang dat ik het geld uit mijn handen zou laten vallen.

Moeder gaf ik de twee kerststerren. Ze ging direct warme chocola maken. Vader kwam net terug van de kwekerij. Om het uur controleerde hij de temperatuur in de kassen.

‘En hoeveel heb je gekregen?’ vroeg moeder, die de warme chocola voor mij neerzette.

Ik haalde het bosje verfromfaaide geld uit mijn zak. We zagen direct dat het vijftien gulden was.

‘En daar heb je vanaf vanmorgen acht uur voor gewerkt,’

zei moeder boos. 'Meer dan veertien uur op de fiets, met dit weer. Plus twee planten die iedereen voor de ramen heeft staan!'

Ze wilde Wesseling opbellen om te zeggen dat dit geen manier van doen was, dat je zo'n jongen van twaalf niet met dat bedrag mocht afschepen... Vader suste haar. Maar ik zag ook wel dat hij even zijn wenkbrauwen had opgetrokken toen hij die vijftien gulden zag, en dat zijn blauwe ogen nog lichter waren geworden.

Hij gaf mij twintig gulden van het geld dat ik gisteren voor de cyclamen gebeurd had.

Ik dronk van de warme chocolademelk, moeder schildte een goudreinet en vader las daarna een psalm onberijmd. Om halftwaalf ging hij weer naar de kwekerij, want hij vertrouwde het niet met die kale vorst. De sneeuw had niet doorgezet.

Ik ging met vader mee. We liepen over het smalle middenpad naar de kassen. Aan onze linkerhand, boven de heg die de kwekerij van de katholieke begraafplaats scheidde, stak het witte christusbeeld uit. Er lag een ijskoude glans over.

In de werkplaats voelden we direct dat er iets mis was. Het was er niet koud, maar de behaaglijke warmte was verdwenen. Vader voelde aan de verwarmingsbuizen, die lauw aanvoelden. Het kon zijn dat de ketels bijgevuld moesten worden. We gingen de stookkelder in, maar de vuurgloed in de ketels was groot.

'Er moet ergens een lek zijn,' zei vader rustig. Samen inspecteerden we de buizen in de kassen. Vader scheen met een zaklamp onder de tabletten en in duistere uithoeken, waar dahliaknollen lagen te drogen.

Toen we van de cyclamenkas terugliepen naar de werkplaats zagen we een dooiplek op het middenpad. Er zat dus een lek in een van de buizen onder de grond. Als we het lek niet snel vonden, zou de temperatuur in de kassen onder nul zakken en zou alle voorjaarsgoed bevriezen.

Vader begon met een pikhouweel de grond los te hakken. Ik lichtte hem bij. We hadden beiden het zweet op ons voorhoofd staan. Moeder kwam ook kijken wat er aan de hand was. Vader zei haar dat ze Budel moest waarschuwen. Nog voor de loodgieter kwam, hadden we het lek gevonden. Uit een minuscuul gaatje sijpelde heet water. Budel zei dat het hele verwarmingssysteem van de kwekerij aan vernieuwing toe was. Vader gaf geen antwoord, want hij zou nooit geld voor vernieuwing hebben.

Budel repareerde het lek. Hij zei dat er elk moment ergens anders een nieuw lek zou kunnen ontstaan. Met een lamp controleerde hij de buizen voor zover wij ze hadden blootgelegd. Daarna gooide vader het gat dicht en stampte de aarde aan.

Budel dronk koffie in de keuken. Hij zei dat hij voor ons allen hoopte dat er vannacht geen problemen zouden komen.

Om twee uur lag ik in bed en viel direct in slaap. 'Ik wil dat jij ook even uitrust,' hoorde ik mij tegen vader zeggen. Mijn stem klonk vreemd schel, maar vastbesloten. Ik nam de schop van vader over en groef verder in de smalle tunnel. Ik was verbaasd over het ingewikkelde stelsel van buizen en leidingen dat onder de grond lag. Ten slotte kwam ik bij de eikenhaag die de kwekerij van de begraafplaats scheidde. Alle

moeheid was van mij afgevallen en hoewel ik met werken wilde ophouden groef ik door. Al gauw kwam ik in een grote zaal, waar het aangenaam warm was en waar een groene schemer heerste. Ik stond op een lemen vloer, die nat was, en van boomwortels boven mij vielen druppels.

Na een tijdje onderscheidde ik aan weerskanten, van de vloer tot aan het plafond, schappen met houten bakken. Ze deden me sterk denken aan die platte vierkante kisten van het golfslagbad in Doorwerth: daarin gaf je je kleren in bewaring. Je kreeg een muntje, dat je aan je zwembroek moest vastmaken. De bak met kleren werd op een schap gezet.

Ik spitste mijn oren. Ik hoorde zacht gerommel, als van ver onweer. Ik liep in de richting van de schappen met kisten. Hier was het zo donker dat het een hele tijd duurde voor ik begreep waar het geluid vandaan kwam. In de kisten lagen de doden. Ze stootten met hun ellebogen tegen de binnenkant van de kisten, die met schokjes naar de rand bewogen. Ik keek naar de gezichten die afwezig, verveeld, naar het plafond lagen te staren.

Ik liep langs de schappen, nieuwsgierig of ik bekenden zou zien. In het voorjaar plantte ik violen op het graf van Henkie Puntjer, die in de klas naast mij had gezeten en in de IJssel was verdronken. Ook wiede ik het gras tussen de kiezeltjes van het graf waarin mijn buurjongen lag: Appie van Geldere leed aan de sint-vitusdans en is bij een aanval onder een trolley gekomen.

Maar ik hoorde voetstappen aan de overkant en ik bleef staan. Er was op dat moment ook een hevig gerommel te horen en ik zag Wesseling met zijn korte, dikke handen de kisten terugduwen, die van de schap dreigden te vallen. Ik kon

mijn ogen niet van hem afhouden. In koortsachtige haast was hij bezig. Soms schudde hij de zweetdruppels van zijn gezicht. Een druppel kwam op mijn hand terecht. Hij was ijskoud. Waarschijnlijk kreeg hij zware straf als een kist op de grond viel. Wesseling, in die haast, zo afhankelijk, leek jaren ouder.

Ik begreep dat hij dit werk in eeuwigheid zou moeten verrichten, dat hij een evenwicht in stand moest houden dat elk moment verbroken kon worden. Zijn handen duwden hardnekkig de kisten terug. Ik heb een hele tijd naar het schouwspel staan kijken en al gauw was ik er al zo aan gewend dat ik de indruk had dat er geen beweging was. Er gebeurde niets. De stilte leek ook van minuut tot minuut dieper te worden, tot ik de pendule op de schoorsteen hoorde. En toen, vaders klompen op het pad naar de kwekerij. Hij riep tegen moeder dat de leidingen het gehouden hadden. Moeder riep terug dat de kersttafel gedekt stond.

Op die droge, van rijp knerpende ochtend was het een hevig genot niet dood te zijn. Ik begon mij vrolijk aan te kleden.

Dubbeldik kerstverhaal

HERMAN KOCH

Die ochtend was de jager al vroeg van huis gegaan. Met zijn dubbelloopsgeweer over de schouder en de weitas aan zijn broekriem doorkruiste hij nu de akkers. Zijn kniehoge rubberen laarzen waren zwaar van de kleiklonTERS en af en toe bleef hij even staan om uit te blazen en een shagje te rollen.

Nog voor zonsopgang was hij in Walsoorden begonnen, en na anderhalf uur had hij de dijk bij Lamswaarde bereikt. In het oosten stond de aarzelende winterzon nu laag boven de horizon. Van de Petrus & Paulus Hoeve, het pannenkoekenhuis van Lamswaarde, waren de luiken nog gesloten. Verder, achter de kinderboerderij, schemerde de toren van Graauw door de kale takken van de populieren, en nog weer verder kringelde de rook uit de koeltorens van de kerncentrale in Doel naar de hemel omhoog, traag en bijna niet bewogen door de wind als de rook uit de pijp van een tevreden roker die zich op een, langs de straatkant bij het grof vuil neergezette maar nog best bruikbare, sofa had uitgestrekt. Meer naar het noorden kliefde een containerschip zich door het achter de dijk verborgen water van de Westerschelde in de richting van Paal, en het Verdronken Land van Saeftinghe en de havenmond van Antwerpen daarachter. De jager hield

van landschapsbeschrijvingen. Ze gaven niet alleen diepte aan het landschap, maar ook aan het bestaan zelf. Bovendien vertraagden ze de loop van het verhaal, waarmee de ontkenning verder naar achteren opschoof. Wie geen geduld had om het landschap in zich op te nemen en meteen door wilde naar de laatste pagina, of de laatste regel onder aan dit verhaal, moest dat dan maar doen. Wie behoefte had aan een bepaalde spanningsboog zou ook de rust moeten kunnen opbrengen om eerst het landschap in zich op te nemen en vervolgens de theorie van de jager aan te horen.

Die theorie was als volgt: een wolf kon nooit op eigen houtje de ene dag in Walsoorden opduiken, twee dagen later in de bossen bij Heikant, om de volgende ochtend alweer bij De Clinge de straatweg over te steken en zich nauwelijks vierentwintig uur later bij een schapenfokkerij in Lokeren te presenteren.

Nee, als de wolf al over een kaart van Zeeuws-Vlaanderen beschikte, dan was het zonder enige twijfel een doorgestoken kaart. Alleen met gebruikmaking van een scooter kon hij op zo veel plaatsen tegelijk opduiken – maar wolven op scooters hoorden in sprookjes thuis.

Vanuit de richting van de Petrus & Paulus Hoeve kwam nu een klein meisje het paadje naar de Lamswaardense Dijk opgelopen. Ze droeg een mandje onder haar arm en had een rood mutsje op haar hoofd. Toen ze naderbij kwam, herkende de jager Loesewies Luteijn, de achtjarige dochter van de vuilslager uit Lamswaarde.

‘Waar ga jij naartoe, Loesewies?’ vroeg de jager.

‘Ik ga naar grootmoeder,’ antwoordde het kind. ‘Spek en worst brengen voor Kerstmis.’

‘Spek en worst, hm,’ gromde de jager. ‘Wist je niet Loesewies, dat het alle meisjes van rond de acht met klem wordt afgeraden met een rood mutsje op pad te gaan in deze dagen?’

Het meisje sloeg beschaamd haar ogen neer.

‘Geef dat mutsje maar aan mij,’ zei de jager. ‘Dan krijg jij mijn jagerspet.’

Met het rode mutsje op zijn hoofd vervolgde de jager zijn weg. Even buiten Lamswaarde, bij een bocht in de weg, ontwaarde hij een voertuig dat kennelijk vastzat in de modder. Een voertuig dat, toen hij dichterbij kwam, een arrenslee bleek te zijn. Nu was hij ook in staat de rood met witte kleding van de bestuurder te plaatsen. ‘Problemen, vriend?’ sprak de jager tegen de kerstman die met zijn rug naar hem toe over de arrenslee gebogen stond.

‘Ik krijg dat ding niet meer aan de praat,’ zei de kerstman, nog altijd zonder zich om te draaien.

De jager haalde zijn dubbelloopsgeweer van de schouder en zette het tegen de zijkant van de arrenslee. De ene loop was geladen met een mengsel van xtc en bse, en de andere met een scherpe hagelpatroon, voor het geval dat.

Net als ieder ander wist hij dat arrensleeën met rendieren in het domein van de sprookjesverhalen thuishoorden, maar dit had hij nog nooit eerder gezien: onder de, in kerstpapier ingepakte, cadeaus ontwaarde hij een onvervalste scootermotor. Een jinglebel tinkelde zachtjes in de plotse-ling opstekende wind. En ook rook de jager nu een lucht die hij wel eens eerder had geroken in de dierentuin. Net voorbij het kamelenverblijf en dan links. Wat bevond zich ook weer voorbij het kamelenverblijf?

‘En waar ga jij met je rode mutsje naartoe, jagertje?’ sprak de kerstman. ‘Misschien kun je me helpen deze motor weer aan de praat te krijgen. Ik heb hem uit een oude scooter gesloopt, maar misschien heb ik de boel te zwaar met cadeaus beladen. Ik weet niet of jij daar een idee over hebt?’

Vrijwel op hetzelfde ogenblik dat de jager zich vooroverboog om de motor van dichtbij te bestuderen, viel alles in zijn gedachten op zijn plaats: niet alleen wist hij plotseling bij welk dierenverblijf hij de lucht eerder had geroken, maar ook zijn theorie naderde nu met rasse schreden zijn ontknoping. Het was bijna hetzelfde ogenblik waarop de hermelijnen rood met witte mouw van de mantel van de kerstman een stukje terugschoof en een harige, bruine poot met lange, zwarte nagels onthulde. Toen de ‘kerstman’ zich ten slotte oprichtte en hem eindelijk zijn gelaat toekeerde, wist de jager eigenlijk al dat hij nooit snel genoeg zou zijn om zijn geweer te bereiken. Ook wist de jager in die ene, zelfde, ondeelbare flits dat zijn nu aan alle kanten sluitende theorie waarschijnlijk niet meer door hemzelf wereldkundig gemaakt zou worden.

De eigenzinnige kerstboom

JAN WOLKERS

De lege dozen waarop nuchter, bijna schaamteloos KERSTGOED stond gestempeld, werden weer te voorschijn gehaald en aan de voet van de kerstboom gezet. Voorzichtig haalde de vader de pegels, ballen, kerstklokjes, de melkwitte ooi-evaar, het viooltje, de trompetjes en de pauwtjes een voor een uit de boom en legde ze steeds in de gretige handen van de beide kleine jongens die ze, iets te hardhandig, maar dat merkte je een jaar later pas, in vloeipapier wikkelden en in de vakken in de dozen deden. Toen hij het vogelnestje met de drie zilverkleurige vogeltjes met ijsvogelblauwe vleugeltjes wilde pakken, dat bijna als een echt nest diep in de boom tegen de stam verscholen zat, keek hij even bevreemd op omdat het was of de takken dat rulle kommetje van kunststof vast probeerden te houden. Een raadselachtige tegenwerking. Hij glimlachte en schudde zijn hoofd, alsof hij een bizarre droom wilde vergeten. Toen ging hij verder en haalde de slingers en de elektrische kaarsjes uit de boom, waarvan de snoeren, ondanks zijn herhaalde aanwijzingen, als door elkaar gehutselde haricots verts in de doos kwamen te zitten. Het laatst kwam de piek naar beneden, die bijna ieder jaar sneuvelde, maar nu, door kunst- en vliegwerk van de

vader, die als een jongleur de kleine jongens assisteerde, nog net niet. Met weemoed bleven ze even met z'n drieën naar de kale boom kijken met het gevoel dat de natuur toch eigenlijk wel heel erg saai was, toen sleepten ze hem het terras op en tilden de kluit, die vrij vochtig was gebleven, aan de stam uit de aarden pot. Daarna trokken ze hun jassen aan en de vader haalde een schep uit de schuur en op de plaats achter in de tuin die de jongens hadden uitgezocht plantten ze de boom.

De boom sloeg aan want in de loop van het voorjaar zagen ze lichtgroene punten aan de takken komen, bosjes nieuwe naalden die vooralsnog luchtig bij elkaar werden gehouden door een krokant bruin mutsje, en op een mooie ochtend in mei zei de vader tegen de jongens: 'Mannen, we gaan naar de kerstboom kijken want er is iets heel aardigs gebeurd. Een merelpaar heeft er een nest in gemaakt en het vrouwtje zit op drie eitjes te broeden. Maar weten jullie wat nou zo bijzonder is. Het nest zit op precies dezelfde plaats als waar de kerstversiering van het nestje met de vogeltjes heeft gezeten. En hij tilde ze, toen ze bij de boom stonden, een voor een op om ze de broedende merel te laten zien die plat als een verendeksel het ruwe kommetje van aarde en takjes afsloot. De komende tijd gingen ze zo nu en dan met hun vader bij het nest kijken, en soms, als de merel even het nest verlaten had, liet hij ze de drie lichtgroene eitjes met bruine vlekjes zien.

Maar op een ochtend viel het ze al van ver op dat de beide vogels met voer in hun snavels zenuwachtig om de boom fladderden. Steeds wrong er zich een door de naaldentakken naar het nest maar kwam weer met een volle snavel te voorschijn. Toen ze bij de boom kwamen bleven ze verstijfd van

schrik staan en staarden in ontzetting het naaldhout in. Drie zilverkleurige vogeltjes met ijsvogelblauwe vleugeltjes zaten levenloos weggedoken in het nest. En steeds kwamen de ouders en tikten wanhopig met hun volle snavel tegen de blinkende snaveltjes. De vader sprak geen woord, maar liep met grote stappen naar het huis terug terwijl vaag de gedachte aan een onsmakelijke wrede practical joke door zijn geest begon te spelen. Maar van wie in godsnaam? Hij haastte zich naar de zolder, haalde de doos met versierselen van de vliering en bestudeerde aandachtig het brede plakband waarmee hij die hermetisch afgesloten had. Het zat nog precies zo. Nergens was een spoor van ook maar de geringste beschadiging. Toen hij hoofdschuddend de doos weer op zijn plaats wilde zetten hoorde hij er ineens een zwak gepiep uit komen. Met een onwerkelijk gevoel alsof er iets niet in de haak was met de orde der dingen maakte hij de doos met trillende handen open. Voor zijn ontstelde blik sperden zich de hongerige geelomrande bekjes van drie mereltjes open, die tegen elkaar gedrukt in het nestje van kunststof zaten. Voorzichtig haalde hij ze eruit en liep ermee naar de boom terug waar de kleine jongens nog angstig bij stonden te kijken naar de frenetieke voederdrift van de merels. Hij griste de zilveren vogels uit het nest en legde er voorzichtig de hongerige diertjes voor in de plaats, die meteen door de ouders gevoerd werden.

Toen ze terugliepen naar huis en de jongens vroegen wat er nou allemaal voor vreemds gebeurd was, antwoordde de vader, terwijl hij met een lichte frons op zijn voorhoofd in de verte staarde: 'Gelukkig is de natuur meestal sterker dan de leer, maar soms lijkt het er op of schijnbaar onbe-

wust levend geboomte en levenloos geachte voorwerpen het heft in handen trachten te nemen om een gruwelijke mutatie tot stand te brengen. Zo kan je dan een monsterverbond krijgen tussen een kerstboom en zijn versierselen.' Daarna wierp hij de zilveren vogeltjes met een lichte huivering op de grond en vertrapte ze tot er alleen nog maar een zilverachtige schittering in de zwarte aarde achterbleef, terwijl hij mompelde: 'We zullen het zekere voor het onzekere nemen, jongens, want aan het eind van het jaar is het weer kerstfeest.' En hij voegde er met een lachje aan toe: 'Al is een spar dan wat saai, ik zie ze toch liever zo dan dat ze eigenhandig van de natuur een schiettent proberen te maken.'

De kaars

KEES VAN KOOTEN

Wij waren thuis niet religieus.

Werd mij op het een of andere formulier naar ‘godsdiens’ gevraagd, dan kon ik slechts ‘geen’ invullen. Omdat ik dit een beetje kaaltjes vond staan en ik, de schaarse keren dat hierom verzocht werd, als alle kinderen graag zo veel mogelijk op te schrijven en in te vullen wilde hebben, kwam ik met mijn ouders overeen dat wij eigenlijk protestant waren, zodat ik in voorkomende gevallen ‘godsdiens: protestants’ kon noteren.

Protestants was kennelijk zo goed als niks – een onzijdige geestesgesteldheid die je niet tot kerkbezoek dwong.

Om mij toch enig godsdienstig besef bij te brengen, zonden mijn ouders mij naar een overbuurvrouw die, in een permanent geblindeerde benedenwoning, een vaag bijbelclubje dreef.

Daar luisterde ik, tezamen met een tiental buurtkinderen, een jaar lang elke woensdagmiddag van twee tot drie uur naar eindeloos durende verhalen waarin hel, zonde, offers en verdoemenis de boventoon voerden. Ik heb nooit begrepen welke richting die mevrouw aanhing, maar de liturgie verplichtte haar aanhangers hand in hand op de vloer te

zitten. Zij ging gehuld in een oud, Perzisch kleed, maar haar gezicht kan ik mij niet meer voor de geest halen, uit verdringing.

Aan het einde van de dienst moesten wij een door onze voorgangster aangestoken, in een zelfgebakken kandelaar gevatte kaars doorgeven die, nadat zij de kring gelovigen was rondgegaan, elke week door een ander kind mocht worden uitgeblazen. Dit deden wij overdreven hard, uit opluchting.

Onze godsdienst stond het vieren van Kerstmis niet in de weg, thuis. Ieder jaar hadden wij een boom en werden er platen van Vera Lynn gedraaid. Behalve de piek, de ballen en een ons chocoladekransjes, hingen er een harpje en een zilveren trompetje in onze kerstboom. Toen ik op achtjarige leeftijd wilde proberen of je ook echt op dat trompetje kon blazen, heb ik de hele boom nog eens omgetrokken. Het trompetje deed het, en dit ben ik altijd als een wonder blijven beschouwen – dat ze ergens diep in Tsjechoslowakije waar, zoals u weet, de kerstversiering vandaan komt, de moeite hadden genomen om een heus toetermechaniekje te monteren!

Gelukkig ontstond er geen brand, want wij hadden, als een van de eerste families in Nederland, elektrische kaarsjes. Wanneer onze vader, vloekend, het na de vorige Kerstmis keurig in de doos weggeborgen, maar desondanks telkenjare weer totaal in de war te voorschijn geviste elektrisch verbindingssnoer had ontrafeld, verdeelde hij de zestien kaarsjes zo eerlijk mogelijk over de boom, riep ons aan de voet ervan bijeen en stak de stekker in het stopcontact. Wanneer de verlichting weigerde, wat elk jaar het geval was, werden alle lampjes een voor een gewisseld tegen een reserve-peertje, tot